

Tertius phisicorum

quadratum et est amensurabile. Primo ergo motus res dicuntur possibiles a potentia dei vel ab alia causa.

¶ Sequitur tertius phisicorum.
Quoniam autem natura.

¶ Circa tertium phisicorum queruntur quinque. Primo an motus convenienter diffinatur. Secundo an motus sit eiusdem essentie et predicamenti cum suo termino ad quem. Tertio an motus distinguatur a mobili. Quarto an sit dabile aliquod infinitum. Quinto an sit dabile infinitum a deo factibile.

Ad primum sic procedit videtur quod motus non bene diffinitur dicendo motus est actus entis in potentia secundum quod huiusmodi quod motus localis est actus entis in actu cum motus sit quidam actus existens in nobili ergo motus non debet dici actus entis in potentia. Sed contra est philosophus.

¶ Respondeo dicendum postquam determinatum in precedentibus de principijs rerum et scientie nunc tractandum est de motu in isto tertio. Et in quarto determinabitur de consequentibus motum quia tamen infinitum immediatus consequitur motum ideo in isto libro simul determinatur de motu et de infinito.

¶ Pro quo sciendum quod scientia naturalis est de natura quia ergo in diffinitione nature ponitur motus ideo necessario determinat de motu. Tunc quia ignoratio motu necesse est ignorare naturam quia ignoratis partibus diffinitionis ignoratur diffinitio et diffinitum. Tum quia considerans causam per se habet considerare effectum per se sed motus est effectus per se ipse nature ergo ad phisicum pertinet considerare de motu. Et per idem probatur quod habet considerare infinitum locum et tempus quia ista consequuntur motum vacuum autem consequitur motum secundum opinionem antiquorum ideo etiam in quarto phisicorum determinat de vacuo.

¶ Notandum preterea quod locus vacuum et tempus se habent ad motum extrinsece unde locus extrinsece mensurat motum et similiter tempus ideo de istis non determinatur in hoc tertio infinitum autem est ratio intrinseca motus quia motus in infinitum dividi potest et motus est continuus modo in una diffinitione continui ponitur infinitum continuum uno modo diffinitur quod est divisibile in infinitum. Alio modo cuius partes copulantur ad unum terminum eodem et sic infinitum non ponitur in sua diffinitione.

¶ Notandum preterea ad sciendum quid sit motus tres ponuntur divisiones a philosopho. Prima entium aliud est potentia aliud est actus et hec non est per diversa genera entium quia potentia et actus inveniuntur in quolibet genere. Secunda divisio est ipsius entis in decem predicamenta. Motus autem continetur sub secundo membro prime divisionis et sub quatuor generibus secunde divisionis. Est enim motus secundum substantiam quantitatatem qualitatem et ubi unde in istis predicamentis reperitur motus qui non est preter res ad quas est motus que quidem res sunt de altero istorum predicamentorum tantum. Unde sciendum quod omne imperfectum cadit sub eodem genere cum perfecto non sicut species sed reductum sicut materia prima est reductiva in genere substantie sed motus est actus imperfectus ergo est in eodem genere

et predicamento cum suo termino: non enim potest esse extra quolibet predicamentum quia alias non esset ens quod per decem predicamenta sufficienter dividitur. Huius autem generibus inquit S. T. hic non est accipere aliquid ratione univocum et ideo motus non potest esse genus ad diversa predicamenta. Quod autem in predictis predicamentis possit esse per se motus patet quia in eis aliquid potest exire de imperfecto ad perfectum esse alicuius forme.

¶ Notandum preterea quod 3. divisio quas ponit philosophus est ipsius ad aliquid. Nam motus aliquo modo ad hoc genus pertinere videtur in quantum movens refertur ad mobile. Ad huius intellectum considerandum est secundum S. T. quod cum relatio habeat debilissimum esse quia consistit tantum in hoc quod est ad aliud se habere oportet quod super aliud accidentis fundetur quia perfectiora accidentia sunt propinquiora substantie et eis mediantibus alia accidentia substantie insunt maxime autem super duo fundatur relatio scilicet super quantitatem et actionem et precipue super numerum cui comperit prima ratio mensure ut duplum et dimidium et super actionem et passionem vel secundum ipsum actum sicut calefaciens dicitur ad calefactum vel quod est egisse sicut pater refertur ad filium quia genuit vel secundum potentiam agendi sicut dominus ad servum quia potest eum cohercere hanc divisionem ponit philosophus sub alijs verbis scilicet quod ad aliquid aliud quidem est secundum superhabundantiam et defectum aliud est secundum actum et passum ut motum et mobile et ad hoc secundum membrum pertinet motus. Ex his ergo patet quod motus est actus secundum aliquid scilicet secundum 4. predicamenta et quod est alicuius scilicet ipsius mobilis.

¶ Notandum preterea quod duplex est actus quidam est actus purus ut deus qui est actus perfectus et sic etiam illud quod est in termino ad quem dicitur esse in actu et simpliciter tale. Alius est actus imperfectus et permixtus potentie ut actus qui adhuc est in fieri et sic calefieri est quidam actus ipsius aque secundum quod procedit de esse imperfecto caloris ad esse perfectum unde aqua antequam calefiat est in potentia ut calefiat et ut sit calida sed quando calefit tunc non est in potentia ut calefiat sed actu calefit et est in potentia ut sit perfecte calida. Ex quo patet quod motus est actus quia per eum res dicitur actu calefieri. Est autem actus entis in potentia quia semper reperitur in ente in potentia quia licet idem quandoque sit in actu et in potentia non tamen secundum idem ut puta actu calidum est in potentia ut frigeat. Ex quo patet quod motus convenienter diffinitur dicendo quod est actus entis in potentia secundum quod in potentia.

¶ Et notandum quod triplex est actus primus quidam est actus primus quo ad fieri et sic motus potest dici actus primus et forma per motum producta actus secundus. Alius est actus primus in essendo et sic forma substantialis est actus primus accidentalis vero actus secundus. 3. dicitur actus primus prioritate cause formalis ad suum actum et sic anima dicitur actus primus corporis animati et vivere actus secundus. Ex his patet quod antiqui male diffiniebant motum dicentes motus est exitus de potentia in actum non subito quia exitus est species motus genus autem non diffinitur per speciem. Tum quia subitum in sua diffinitione habet tempus. Est enim